

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР УКРАЇНИ

вул. Саксаганського, 52-А, м. Київ, 01033
тел.: (044) 238-6260, тел./факс: (044) 238-6259
necu@necu.org.ua | www.necu.org.ua

Резолюція семінару

**«Урядова Програма розвитку гідроенергетики на період до 2026 року:
регіональний рівень (басейн Південного Бугу) – точка зору експертів та громад»
м. Миколаїв, 15.09.2017 р.**

Семінар проведено у рамках проекту Національного екологічного центру України «Розвиток гідроенергетики України – громадський аналіз в контексті євроінтеграційних процесів», який виконується під егідою Української сторони Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС і Української національної Платформи Форуму Східного Партнерства, та фінансується Європейським Союзом і Міжнародним фондом «Відродження» у рамках проекту «Громадська синергія». Метою проекту є залучення громадськості до реалізації реформ в енергетичній сфері шляхом використання інструментів, передбачених Угодою про асоціацію.

Розглянувши Програму розвитку гідроенергетики на період до 2026 року (далі Програма) та матеріали добудови Ташлицької ГАЕС, беручи до уваги ризики та загрози довкіллю і суспільству, пов'язані з їх реалізацією, учасники семінару вважають за необхідне заявити про таке:

Констатуємо:

1. Поверхневі води України останніми роками зазнають зростаючого антропогенного впливу і характеризуються значними негативними змінами. Це стосується і басейну річки Південного Бугу, який є одним з найбільш зарегульованих басейнів серед великих річок України. В руслі побудовано 16 гребель і водосховищ, в басейні – 189, ставків – 9640, сумарний об'єм штучних водойм становить близько 1,5 км³, що вже перевищує стік річки в останні маловодні роки (який, зокрема, в 2015 р. становив 1,03 км³). Аналіз водності річки Південний Буг та її динаміки за останні 12 років свідчить про значне зниження природного стоку річки, за показниками якого вже має місце порушення статті 82 Водного Кодексу України, а саме: «З метою збереження екологічного та хімічного стану річок забороняється споруджувати в їх басейні водосховища і ставки загальним обсягом, що перевищує обсяг стоку даної річки в розрахунковий маловодний рік, який спостерігається один раз у двадцять років».

Зарегульованість басейну на фоні глобальної кліматичної зміни призводить до збільшення безповоротних втрат поверхневих вод на випаровування – за рахунок збільшення площі дзеркала води, використання для енергетичних цілей, підвищення температури води та втрат на підтоплення. Ці фактори інтегральним чином зумовлюють зменшення водності в нижній течії Південного Бугу, і вже порушують санітарні норми.

Оцінка екологічного стану руслової частини р. Південний Буг, проведена Інститутом гідробіології НАН України в 2011–2012 рр. за міжнародною методологією,

свідчить про збереження відмінної якості вод (1 клас) в районі порогів біля с. Мигія і різке погіршення якості на ділянці нижнього б'єфу Олександрівського водосховища (3–4 клас, забруднені води).

2. Бузький Гард – ділянка Південного Бугу, на якій продовжується розбудова Піденноукраїнського енергокомплексу – є унікальним природним та історико-культурним об'єктом.

Територія Бузького Гарду входить до неофіційного переліку 7 природних чудес України (як ядро Гранітно-Степового Побужжя); є частиною Регіонального ландшафтного парку «Гранітно-степове Побужжя» та Національного природного парку «Бузький Гард»; в його межах знаходиться пам'ятка культурної спадщини «Історичний ландшафт центру Буго-Гардівської паланки Війська Запорозького» №140001-Н. Зазначені природно-заповідні та історико-культурні об'єкти мають виняткове значення для нашої держави та охороняються законодавством. Територія Бузького Гарду також включена до Смарагдової мережі (Emerald Network), що визначає її особливий природно-охоронний статус на міжнародному рівні.

Гребля Олександрівського водосховища фрагментувала Південний Буг, перекрила міграційні шляхи риби до ділянки Мигія–Южноукраїнськ, що призвело до втрат значної кількості популяцій цінних риб, в тому числі видів Червоної книги України та міжнародних червоних списків.

3. Будівництво ГАЕС належить до видів діяльності, що становлять підвищену екологічну небезпеку, затвердження її проекту можливе лише після проходження державної екологічної експертизи (ДЕЕ). Проект підняття рівня Олександрівського водосховища до відмітки +20,7 м не пройшов ДЕЕ, попередні висновки ДЕЕ проекту будівництва Ташлицької ГАЕС мають 20-річну давнину, що ставить під питання їх обґрунтованість в частині впливів на довкілля.

4. Внаслідок підняття рівня Олександрівського водосховища вище відмітки +8 м відбулося часткове затоплення бузьких порогів, затоплення земель природно-заповідного фонду, збільшення площі водної поверхні та показників випаровування, підтоплення прилеглих територій. Не побудовано обвідного каналу як способу часткового забезпечення міграції риб. Відбулися драматичні зміни у складі флори та фауни прилеглих територій.

В судовому порядку було доведено незаконність вилучення на користь «Енергоатом» та зміну цільового призначення 27,7218 га земельних ділянок земель природоохоронного призначення, що були затоплені при підйомі рівня водосховища вище відмітки + 8 м (Ухвала Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2011 року у справі № К/9991/14764/11).

5. Підняття рівня Олександрівського водосховища до відмітки +20,7 м не лише не зможе вирішити водогосподарські потреби регіону нижче за течією, а й призведе до катастрофічного погіршення показників якості води за рахунок утримання стоку річки в умовах відсутності повеней та зменшення інтенсифікації процесів самоочищення в період водопілля, до збільшення втрат на випаровування води, активізації процесів замулювання та розширення площ мілководдя.

Підняття рівня Олександрівського водосховища до відмітки +20,7 м загрожує остаточним знищенням ядра як природно-заповідних територій, так і історико-культурних пам'яток, що є недопустимим з позицій національних цінностей та національної гордості, іміджу України в світі; воно пов'язане також із порушенням десятків статей багатьох

правових міжнародних та національних правових актів, чинних в Україні.

6. Зокрема, Україною ратифіковано Конвенцію про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернську конвенцію), основною метою якої є охорона дикої флори та фауни і їхніх природних середовищ існування. Для виконання Бернської конвенції формується Смарагдова мережа Європи, яка підтримується державами – членами Ради Європи.

Територія Бузького Гарду включена до Смарагдової мережі Європи, відтак, у разі бездіяльності влади у питанні збереження Бузького Гарду, має бути реалізоване право звернутися до Постійного комітету та інших міжнародних інституцій з вимогою забезпечення виконання нею взятих Україною зобов'язань у природоохоронній сфері.

7. Розпорядження КМУ № 552-р від 13.07.2016 «Про схвалення Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року» у частинах «Будівництво Ташлицької ГАЕС - другий пусковий комплекс» та «Будівництво Ташлицької ГАЕС - третій - п'ятий пускові комплекси» суперечить Указу Президента України № 279/2009 від 30.04.2009 «Про створення національного природного парку «Бузький Гард», відповідно до якого метою утворення національного природного парку було: «збереження, відтворення і раціональне використання унікальних природних та історико-культурних комплексів у басейні Південного Бугу, що мають важливе природоохоронне, наукове, історико-культурне, естетичне, рекреаційне та оздоровче значення».

8. Сучасний стан розвитку альтернативних джерел енергії, в тому числі механізмів виробітки маневрових потужностей, досвід інших країн в застосуванні нових методів накопичення надлишкової енергії та генерування її для покриття пікових навантажень обґрунтовує необхідність першочергового розгляду альтернативних технологій акумулювання енергії. На сьогоднішній день, коли вода стала стратегічним ресурсом, а рентабельність сучасних енергозберігаючих технологій постійно підвищується, вирішення проблеми регулювання навантаження ОЕС може та повинно проводитись з мінімальним негативним впливом на водні екосистеми та довкілля в цілому.

Пропонуємо врахувати:

1. Відповідно до статті 16 Конституції України, забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави.

2. Сучасний стан екосистем Південного Бугу потребує корегування пріоритетів господарської діяльності, перегляду стратегії водокористування в басейні, впровадження водозберігаючих та водоочисних технологій. Надмірна зарегульованість басейну повинна бути поступово зменшена. Плани подальшого розширення водосховищ, зокрема Олександрівського, як такі, що погіршують якісні показники поверхневих вод та передбачають збільшення безповоротних втрат води, мають бути переглянуті. План управління щодо басейну Південного Бугу повинен враховувати прогностичні показники змін клімату.

3. Потребує перегляду система водокористування поверхневими водами Південноукраїнського енергокомплексу – за рахунок підвищення водоощадності, облаштування систем очищення стічних вод та зменшення безповоротних втрат води на охолодження реакторів ЮУ АЕС. Недопустимим є безпосереднє сполучення системи охолодження реакторів ЮУ АЕС з водами Південного Бугу.

4. Для збільшення водності Південного Бугу необхідне системне проведення

комплексних природовідновлювальних та природозахисних заходів в басейні річки, зокрема, дотримання режиму водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, обґрунтована фітомеліорація берегів річок, впорядкування джерел, відновлення протічності річок, збереження водно-болотних угідь (боліт), запобігання вирубуванню лісів у басейні ріки, зменшення безповоротного водоспоживання, розроблення цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Південний Буг. В умовах зниження водності Південного Бугу життєво важливим є збереження порогів, які насичують поверхневі води киснем та сприяють самоочищенню річки.

Вимагаємо:

1. Створення Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України щодо розслідування протизаконного підвищення води у Олександрівському водосховищі до відмітки + 16,9 м, що потягнула за собою затоплення 27,72 га земель заповідної території, об'єктів історичної спадщини загальнодержавного значення та безповоротні зміни в екологічній системі річки Південний Буг, а також невиконання Ухвали Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2011 р. у справі № К/9991/14764/11 щодо незаконного вилучення на користь ДП «НАЕК «Енергоатом» та зміну цільового призначення 27,72 га земельних ділянок земель природоохоронного призначення, що були затоплені при підйомі рівня водосховища вище відмітки +8 м.

2. Від Уряду України, скасувати Розпорядження КМУ № 552-р від 13.07.2016 «Про схвалення Програми розвитку гідроенергетики на період до 2026 року», та відмовитись від будови Ташлицької ГАЕС в її нинішньому проекті, що передбачає функціонування руслового Олександрівського водосховища.

3. Від Мінприроди України, з метою забезпечення реалізації вимог Оргуської конвенції, ініціювати та забезпечити проведення загальнонаціональних слухань проекту підняття рівня Олександрівського водосховища до відмітки + 20,7 м, що може стати кроком у побудові цивілізованого підходу до безпечного для довкілля планування розвитку гідроенергетики в Україні.

4. У Комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи із залученням урядовців, фахівців та громадськості провести слухання на тему: «Виконання положень Водного кодексу України та законодавства щодо збереження і відтворення унікальних природних та історико-культурних комплексів у басейні Південного Бугу в процесі розбудови Південноукраїнського енергетичного комплексу».

Рішення щодо підвищення/не підвищення рівня Олександрівського водосховища є тим лакмусовим папірцем, який засвідчить – чи українське суспільство здатне до змін та переходу від принципів тотального "управління природою" до принципів екосистемного підходу, інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом, та збалансованого розвитку, із мінімізацією втручання в природне довкілля та його збереження для комфортного існування нашого та майбутніх поколінь?

Угода про асоціацію з Європейським Союзом поклала на Україну певні зобов'язання, зокрема, в довгільній та енергетичній сферах. Прийняття рішень щодо розвитку енергетики має відбуватися згідно зазначених зобов'язань, які передбачають

інтеграцію екологічної політики в енергетичну сферу.

Південний Буг – єдина велика річка України, басейн якої цілком лежить в межах України, лише ми – українці – відповідальні за її стан і зобов'язані зберегти її для майбутніх поколінь, а не перетворити у систему господарчих водойм. Доля нашої гордості і краси краю – Південного Бугу – сьогодні в наших руках.

Від імені учасників семінару

Керівник проекту, член Ради НЕЦУ

Р.Б. Гаврилюк

Учасники семінару:

Мовчан Ярослав	Національний екологічний центр України, докт. біол. наук., Голова
Бойченко Світлана	Інститут геофізики НАН України, докт. біол. наук, пров. наук. спів.
Гаврилюк Руслан	ВП «Вітер змін» Національного екологічного центру України, канд. геол. наук, Голова
Коломієць Ганна	Миколаївська філія Національного екологічного центру України, канд. біол. наук, Голова
Тараненко Олег	Інститут проблем природокористування та екології, пров. інженер
Терещенко Олександр	ГО «Миколаївська обласна Асоціація учасників та інвалідів АТО», Голова
Куземко Анна	Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України, докт. біол. наук, пров. наук. спів.
Поліщук Тетяна	Миколаївська обласна рада, депутат
Мойсієнко Іван	Херсонський ВП Національного екологічного центру України, докт. біол. наук, Голова
Гармашов Ігор	Обл.рада нац.-тех., історик-краєвид
Деркач Олег	Миколаївська філія Національного екологічного центру України, член Ради Національного екологічного центру України
Гулевець Дмитро	ВП «Вітер змін» Національного екологічного центру України, канд. техн. наук, заступник голови
Федоренко Володимир	ГО «Союз учасників АТО» Доманівського р-ну
Сілаєва Євгенія	Радіо «Миколаїв», ведуча
Шкурченко Ростислав	Богданівська сільська рада, Голова
Федоренко Анатолій	НД «Діа» ГО, Доманівського р-ну
Сербулова Надія	МРНЕУУ та ЧНУ ім. П.Могили, викладач
Панченко Альберт	Рада козацьких отаманів Миколаївської області, Голова
Тимченко Інна	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова канд. техн. наук, доцент кафедри екологічної хімії
Кравець Олег	Штаб протидії затопленню Бузького Гарду, Голова
Зайцев Юрій	Товариство політв'язнів, Голова
Таранова Світлана	Миколаївська міська рада, депутат
Цокур Віталій	Національний екологічний центр України, експерт проекту
Веремійчик Георгій	ВП «Вітер змін» Національного екологічного центру України, експерт проекту
Артамонов Владислав	НПП «Бузький Гард», директор

Галкіна Антоніна	МК «Спільні дії», Голова
Петрушева Лариса	ЧНУ ім.Петра Могили, доцент кафедри екології
Даниленко Анна	«ВО «Батьківщина»
Кafka Євген	Асоціація ветеранів АТО
Жигалкін Юрій	Асоціація ветеранів АТО, юрист
Файст Ганна	ГО «Зелений Рух»
Крисенко Георгій	ГО «Зелений Рух»
Бабич Ірина	ГО «Зелений Рух», заступник голови
Космачова Анна	Миколаївська філія Національного екологічного центру України
Бурятинська Олена	Миколаївська екологічна асоціація «Зелений світ» Голова
Кравчина Михайло	с. Мигія
Абубануров Деніс	ГО «Орлик Миколаївщини», м. Первомайськ
Горбуненко В.Ф.	ГО «Орлик Миколаївщини», м. Первомайськ
Качанова Т.А.	ГО «Орлик Миколаївщини», м. Первомайськ
Питомець Володимир	ГО «Орлик Миколаївщини», м. Первомайськ
Параскун Сергій	Миколаївське козацтво, Голова
Філатов Олег	Миколаївське козацтво
Бойко Роман	«Асоціація інвалідів та учасників АТО», заст. Голови
Древ'яно Ігор	ГО «Комунальна самооборона», Голова
Колесніков С.Т.	Екологічна асоціація «Зелений світ» м. Вознесенська, Голова
Білодід Віктор	Учасник I та II експертизи по ЮУЕК
Середа Олена	ГО «Зелений Рух»
Юрченко Людмила	Громадська Рада Миколаївської ОДА
Мотигіна Вікторія	Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова, аспірант
Фоменко Віктор	Інститут археології НАНУ, наук. спів.
Янтар Деніс	Національний корпус АЗОВ (Миколаїв)
Зелінський Ілля	Національний корпус АЗОВ (Миколаїв)
Ігнат'єв Олександр	ГО «Південний Буг –SOS», Голова
Підвищинський Юрій	Громадська Рада при Миколаївській ОДА, Голова
Сулова Тетяна	ММР